# Konstitutionsutskottets betänkande

# 1979/80:33

**med anledning av motioner om vidgad rösträtt för invandrare som inte är svenska medborgare, m. m.**

## Motionerna

I motionen 1978/79:409 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om att förslag om rösträtt för invandrare i riksdagsval skall föreläggas 1978/79 års riksmöte.

I motionen 1978/79:817 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentariskt sammansatt kommitté tillsätts för att studera invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval samt utreda frågan om rösträtt vid riksdagsval för invandrare utan svenskt medborgarskap och andra åtgärder för att underlätta deras deltagande i de politiska beslutsprocesserna.

I motionen 1978/79:2149 yrkandet 2 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg (apk) yrkas att riksdagen beslutar att invandrarna i princip skall vara valbara och rösträttsberättigade i riksdagsval och att en kommitté utreder hur detta praktiskt skall genomföras.

Angående innehållet i motionerna hänvisas till de tryckta texterna.

## Frågans läge

Rösträtt vid riksdagsval tillkommer enligt regeringsformen svenska medborgare. Vid val till kommunfullmäktige, landsting och kyrkofullmäktige har sedan 1975 också invandrare utan svenskt medborgarskap rösträtt under förutsättning att invandraren varit bosatt i Sverige den 1 november de närmaste tre åren före valåret. De nya reglerna för kommunal rösträtt har tillämpats vid 1976 och 1979 års kommunalval.

Frågan om utvidgning av invandrarnas rösträtt behandlades vid 1977/78 års riksmöte med anledning av motioner i ämnet (se KU 1977/78:9 och 41). I det förstnämnda betänkandet, vari lämnades en ingående redovisning av bl. a. gällande regler, undersökningar beträffande 1976 års val och internationella förhållanden, avstyrktes motionerna med bl. a. följande motivering:

I partimotionerna 1975/76:256 (vpk), 1976/77:47 (vpk) och 1976/77:586 (s) begärs att frågan om rösträtt för invandrare även i riksdagsval utreds. I motionen 586 föreslås att denna utredning också skall få i uppgift att studera invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval.

I så gott som alla länder är medborgarskap en grundläggande förutsättning för rösträtt vid val på den nationella nivån. Detta samband har motiverats med att rösträtt inte bör tillkomma den som inte känner sådan samhörighet med landet att han vill förvärva medborgarskap. Man har också menat att ett

brytande av sambandet mellan rösträtt och medborgarskap skulle leda till att innehållet i medborgarskapet tunnas ut i alltför hög grad.

När den kommunala rösträtten för invandrare infördes genom beslut av en enig riksdag förekom liknande argument i diskussionen, men betydelsen av att ge invandrarna lokalt politiskt inflytande ansågs väga tyngre. När det gäller riksdagsvalen är emellertid enligt utskottet sambandet mellan medborgarskap och rösträtt av grundläggande betydelse. Inte minst rösträttsfrågans internationella betydelse leder till denna slutsats. Utskottet kan därför inte tillstyrka motionernas krav på utredning av frågan om rösträtt till riksdagen för invandrare utan svenskt medborgarskap.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att reglerna för erhållande av svenskt medborgarskap reformerades så sent som 1976. Kvalifikationstiden för medborgarskapsförvärv avkortades då från tre till två år för medborgare från de nordiska länderna och från sju till fem år för andra utländska medborgare. Härigenom fick invandrare möjlighet att snabbare än förut erhålla de politiska rättigheter som är förenade med medborgarskapet, bl. a. rösträtt vid val till riksdagen. Enligt utskottet är det bl. a. genom sådana reformer som invandrarnas politiska rättigheter bör förbättras.

Den utredning som föreslås i motionen 586 skulle också få i uppgift att sammanfatta och komplettera pågående undersökningar om invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval och undersöka behovet av eventuellt ytterligare åtgärder rörande t. ex. information från samhällets sida. En sådan utredning utan sammankoppling med frågan om rösträtt till riksdagen för utländska medborgare skulle enligt utskottets mening i och för sig ha visst intresse. Utskottet vill erinra om att ett forskningsprojekt om invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval redan genomförs med stöd av bl. a. riksbankens jubileumsfond. Något initiativ från riksdagens sida kan därför f. n. inte anses behövligt.

I en reservation till betänkandet yrkades bifall till den socialdemokratiska motionen med följande motivering:

Som framhålls i motionen 1976/77:586 har en grundläggande målsättning för den svenska invandrarpolitiken varit att de utländska medborgare som flyttat till vårt land och varaktigt bosätter sig här så långt möjligt skall ha samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare. Utvecklingen har också gått mot allt större likställighet mellan invandrare och svenska medborgare. Ett väsentligt steg i utvecklingen mot fullständiga demokratiska rättigheter togs genom riksdagsbeslutet 1975 att införa kommunal rösträtt för invandrare.

Erfarenheterna från 1976 års val är av stor betydelse vid bedömningen av vilka ytterligare atgärder som krävs för att ge invandrarna större inflytande i den politiska beslutsprocessen. Olika berörda myndigheter har undersökt bl. a. informationen till invandrarna inför 1976 års val och deltagandet i valet. Inom ramen för ett statsvetenskapligt forskningsprojekt om invandrarnas deltagande i det politiska livet har en särskild undersökning gjorts av 1976 års val. Enligt utskottet är det angeläget att resultaten av dessa studier sammanförs och kompletteras av en offentlig utredning med parlamentarisk sammansättning. Utredningen bör ges i uppgift att undersöka i vilken utsträckning invandrarna deltagit i valet och vilka ytterligare åtgärder t. ex. rörande information från samhällets sida som bör vidtas för att underlätta för invandrarna att utnyttja sin rösträtt.

En viktig uppgift för utredningen skall också vara att närmare studera

frågan om rösträtten kan utvidgas ytterligare och även omfatta riksdagsvalet. Denna fråga aktualiserar, som framgått av tidigare utredningar, också andra problem än dem som är förbundna med den kommunala rösträtten. Som exempel kan nämnas att vissa invandrare kan få rösträtt både till den svenska riksdagen och hemlandets parlament. Det kan också uppstå en dubbel valbarhet genom att de kan väljas till ledamöter av både den svenska riksdagen och hemlandets parlament. Frågor av detta slag kräver ytterligare överväganden innan beslut kan fattas om rösträtt för invandrarna även i riksdagsval. Inom utredningen bör en kartläggning göras av förhållandena i dessa avseenden i andra länder.

Av det anförda framgår att utskottet vill förorda att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att överväga olika åtgärder för att underlätta invandrarnas deltagande i den politiska beslutsprocessen.

I betänkandet 1977/78:41 vidhöll utskottet den uppfattning som utskottet tidigare under riksmötet intagit till frågan om rösträtt vid val till riksdagen för invandrare som inte är svenska medborgare och avstyrkte motionerna.

I en reservation (7 s) anfördes bl. a. följande:

Motioner med samma syfte som de nu ifrågavarande har behandlats av riksdagen tidigare under innevarande riksmöte. Utskottet ansluter sig till de överväganden i frågan som framfördes i en reservation till betänkandet. Utskottet förordar därför att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att – som föreslås i motionen 1977/78:921 – överväga olika åtgärder för att underlätta invandrarnas deltagande i de parlamentariska beslutsprocesserna.

**Utskottet**

I motionen 1978/79:817 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas utredning av frågan huruvida invandrare bör ha rösträtt vid riksdagsval. Motionerna 1978/79:409 av Lars Werner m. fl. (vpk) och 2149 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg (apk) innehåller krav på förslag om sådan rösträtt för invandrare.

Frågan om invandrarnas rösträtt behandlades vid 1977/78 års riksmöte med anledning av motioner i ämnet. Utskottets majoritet erinrade därvid om att i så gott som alla länder är medborgarskapet en grundläggande förutsättning för rösträtt vid val på den nationella nivån. Detta samband hade motiverats med att rösträtt inte borde tillkomma den som inte känner sådan samhörighet med landet att han vill förvärva medborgarskap. Ett brytande av sambandet mellan rösträtt och medborgarskap skulle leda till att innehållet i medborgarskapet tunnas ut i alltför hög grad. Vidare erinrade utskottet om att reglerna för erhållande av svenskt medborgarskap reformerades så sent som 1976. Kvalifikationstiden för medborgarskapsförvärv avkortades då från tre till två år för medborgare från de nordiska länderna och från sju till fem år för andra utländska medborgare. Härigenom fick invandrare möjlighet att snabbare än förut erhålla de politiska rättigheter som är förenade med medborgarskapet, bl. a. rösträtt vid val till riksdagen.

I en reservation (s) framhölls att en grundläggande målsättning för den svenska invandrarpolitiken varit att de utländska medborgare som flyttat till vårt land och varaktigt bosätter sig här så långt möjligt skall ha samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare. Utvecklingen visade allt större likställighet mellan invandrare och svenska medborgare. Ett väsentligt steg i utvecklingen mot fullständiga demokratiska rättigheter togs genom riksdagsbeslutet 1975 att införa kommunal rösträtt för invandrare. Reservanterna förordade tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att överväga olika åtgärder för att underlätta invandrarnas deltagande i den politiska beslutsprocessen.

Enligt utskottet är det självfallet av värde att på olika sätt försöka stärka invandrarnas deltagande i den politiska beslutsprocessen i vårt land. Att som föreslås i motionerna förorda en utredning med direkt sikte på att införa rösträtt för invandrare som inte är svenska medborgare vid riksdagsval kan utskottet emellertid inte biträda. Med hänsyn härtill anser utskottet att motionerna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1978/79:409, 1978/79:817 och 1978/79:2149, yrkandet 2.

Stockholm den 7 december 1979

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

*Närvarande:* Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Björck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c)*, Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken (c), Lahja Exner (s) och Esse Petersson (fp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

**Reservation**

av Hilding Johansson, Olle Svensson, Yngve Nyquist, Wivi-Anne Cederqvist, Kurt Ove Johansson, Kerstin Nilsson och Lahja Exner (alla s) vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

I motionen - - - (=utskottet) - - - politiska beslutsprocessen.

Enligt utskottet kan många skäl anföras för att ytterligare stärka invandrarnas deltagande i den politiska beslutsprocessen i vårt land. I likhet med vad som föreslås i motionen 1978/79:817 anser utskottet att en särskild

utredning bör tillsättas med uppgift att studera invandrarnas deltagande i de senaste kommunalvalen. I anslutning härtill bör övervägas frågan om rösträtt för invandrare utan svenskt medborgarskap även vid riksdagsval och behovet av andra åtgärder för att underlätta invandrarnas deltagande i den politiska beslutsprocessen. Däremot kan utskottet inte biträda yrkandena i motionerna 1978/79:409 och 1978/79:2149 såvitt nu är i fråga.

Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:817 ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motionerna 1978/79:409 och 1978/79:2149, yrkandet 2.